

KULTTUURI

Matvei Novikov
Andrei Zvjagintsevin
uudessa elokuvassa.

Hukattu sukupolvi

Venäläistä elokuvaa ei Suomessa juuri nähdä, mutta Andrei Zvjagintsev on poikkeus. Kolme vuotta sitten puhutti yhteiskuntakriittinen Leviathan. Uutuuselokuva Nelyubovissa kerrotaan nyky-Venäjästä, joka unohtaa lapsensa.

B

KULTTUURI
TIEDE
MIELIPIDE
TÄNÄÄN

Tiede: Miten panda elää pelkillä versoilla? ► B 8

Mielipide: Laihuushäiriö ei ole itse valittu tila. ► B 10

KULTTUURI

Kulttuuritoimitus
Esimies: Katarina Baer
hs.kulttuuri@hs.fi +358 9 122 2593

Elokuva: Rakkautta & anarkiaa esittelee tänään Andrei Zvjagintsevin elokuvan hukatusta sukupolvesta nyky-Mosko

VLADIMIR MISHUKOV / NON STOP

Andrei Zvjagintsev teki jatkoa ylistetylle Leviathan-elokuvalle.

Veli-Pekka Lehtonen HS

KOLME vuotta sitten Andrei Zvjagintsev oli poikkeuksellisen huomion keskipiste. Venäjä oli hyökännyt alkuvuodesta 2014 Ukrainaan, ja länsi löi vastatoimena pakotteet Putinin lähipiirille. Samaan aikaan Zvjagintsev, venäläinen elokuvaohjaaja ja käsikirjoittaja, sai valmiiksi elokuvan *Leviathan*. Siitä tuli puheenaihe idässä ja lännessä.

Alkusoittona toimi puhelu, jossa Venäjän kulttuuriministeri halusi onnitella Zvjagintseviä *Leviathan*-elokuvan pääsystä Cannesin elokuvajuhlien kilpasarjaan. Elettiin kevättä 2014.

ta pitänyt, mutta lännessä Zvjagintseville hurrattiin.

NYT kolme vuotta tapahtumien jälkeen Zvjagintsev sanoo, että *Leviathanin* levitys sujui Venäjän elokuvateattereissa hyvin, mitään ongelmia ei ollut.

"Ainoa hankaluus oli se, että vain muutamaa kuukautta ennen ensi-iltaa tuli voimaan laki, joka kielsi elokuvista kirosanat. Meidän piti leikata ne pois näyttelijöiden vuorosanoista."

Elokuvan esitys televisiossa onkin sitten toinen juttu.

"Televisiossa elokuvaa ei nähdä. Tv-pomot pelkäävät vaikeuksia", Zvjagintsev sanoo.

Putinin Venäjää ja valtion hir-

”Koskaan ennen ministe- ei ollut onnitellut meitä pääsystä Cannesin elokuvajuhlien kilpasarjaan”, Zvjagintsev kertoo pienelle toimittajaryhmälle.

Istumme Cannesin rantakadun varrella toukokuussa 2017.

ENÄÄ ministeri ei Zvjagintseville soitele. Ääni kellossa muuttui, kun kulttuuriministeri Vladimir Medinski näki elokuvan. *Leviathan* on elokuva korruptiosta ja valtion vallasta Venäjällä.

Siinä piikitellään poliittista johtoa, kysytään yksilön oikeuksien perään ja arvostellaan ortodoksikirkon ja Venäjän valtion liikeistä suhdetta. Tunnetuimmasa kohtauksessa miesseurue harjoittelee ammuntaa maalitauluihin, joihin elokuvantekijät ovat ironisesti liimanneet Vladimir Leninin ja Mihail Gorbatsövin kasvokuvia. Uudempiä Venäjän johtajia ei tauluihin oteta, koska tarvitaan ”etäisyyttä”, elokuvan juopunut miesseurue vitsailee.

Venäläisministeri ei elokuvasta

muutakaan arvostele. Elokuvaa pidettiin rohkeana. Zvjagintseville olikin yllätys, että *Leviathan* lähetettiin Venäjältä Oscar-kisaan. Se nappasi Oscar-ehdokkuuden ja taakse jäi muiden muassa Suomea edustanut *Betoniyö*. Golden Globen se voittikin.

Leviathanin valmistumisen jälkeen Zvjagintsev ryhtyi valmistelemaan uutta elokuvaa. Ja nyt on valmiina elokuva *Nelyubov*, kertomus yhden avioliiton lopusta ja hukatusta sukupolvesta nyky-Moskovassa. Aviopari riitelee ja eroaa, perheen 12-vuotias Aljoša-poika katoaa. Alkaa rikostutkimus ja perhetragedian taustalla Zvjagintsev näyttää, millainen 2010-luvun Venäjä on.

Elokuva tuli Venäjällä teattereihin kesällä ja *Nelyubovin* Suomen ensiesitys on *Loveless*-nimellä Rakkautta & anarkiaa -festivaalilla tänään tiistaina. Normaaliin elokuvateatterilevitykseen se saadaan keväällä 2018.

Yhteiskuntasatiiria ei *Nelyubovista* puutu. Elokuvan vi-

Boris Nemtsovia muistettiin Moskovassa salamurhan jälkeen. Kuva helmikuulta 2015.

ranomaiset ovat byrokraattisia ja keskiluokka kauneissa kodeissaan näyttäytyy nautinnon taivoittelijoina. Toiset uskovat taikoihin, ja toiset pelkäävät uskonnollisia esimiehiään. Sukupolvi toisensa jälkeen tuntuu ajautuvan umpikujaan.

Zvjagintsev väittää, ettei politiikka kiinnosta häntä. Pitääkö paikkansa, että et ole äänestänyt Venäjän vaaleissa?

”Se on totta”, hän sanoo ja miettii hetken. ”Paitsi, että ei sitenkään. Äänestin kerran.”

Zvjagintsev kertoo, miten 1990-luvun alussa Boris Jeltsin oli kovan paineen alla.

”Silloin sanottiin että hän on lähellä itsemurhaa. Äänestin häntä. Halusin osoittaa tukeni miehelle, joka pelasti meidät Neuvostoliitolta. Mutta sen jälkeen en ole äänestänyt. Minusta äänestämällä ei ole paljoa merkitystä Venäjällä”, hän sanoo.

Nelyubov-elokuvassa Jeltsiniä ei mainita, mutta oppositiopoliitikko Boris Nemtsovista puhutaan. Nemtsov oli Putinia arvostellut Jeltsinin oppipoika, joka salamurhattiin kesällä 2015.

Zvjagintsev selittää, että Nemtsov ajatuksineen on elokuvassa mukana ensinnäkin siksi, että hänen mainitsemisensa antaa katsojalle vinkin siitä, missä ajassa elokuva tapahtuu. Siis ennen vuotta 2015, jolloin Nem-

”Nemtsov oli minulle tärkeä henkilö, poikkeuksellinen ihminen.”

Andrei Zvjagintsev

tsov oli vielä hengissä. Mutta on selvästi toinenkin syy.

”Nemtsov oli minulle tärkeä henkilö, poikkeuksellinen ihminen. Harmittaa, ettei hän enää ole kanssamme. Hän oli yksi vilpittömmistä ja rohkeimmista poliitikoista, joita Venäjällä on ollut”, Zvjagintsev sanoo.

OHJAAJA on pukeutunut mustaan pikeepaitaan ja valkoisiin housuihin. Kädessään hän hypistelee aurinkolasiketeloa, jonka kannessa lukee Tom Ford.

Zvjagintsev sanoo, että muitakin elokuvaideoita oli.

”Minulla ja käsikirjoituskumppanillani Oleg Neginillä oli kolme ideaa ja sanotaanko näin, että tuottaja valitsi niistä sen, jonka tekeminen oli halvinta.”

Hyllylle jäivät odottamaan elokuvaidea, joka sijoittuu antiikin Kreikkaan sekä toinen tarina, jossa kuvattaisiin kristinuskon saapumista Venäjän alueelle 1000-luvulla. Venäjällä, kuten muualla Euroopassa, elokuvien tekoa tuetaan julkisista varoista ja kun sukset olivat ristissä, Zvjagintsevin tuottaja Aleksandr Rodnianski päätti, että valtion rahaa ei enää haeta.

”Päätimme ettemme enää häiritse ministeriötä”, tuottaja Rodnianski on sanonut. Rahaa löytyi, lännestä. Tukijoiksi saatiin eurooppalaisia elokuvayhtiöitä,

VLADIMIR MISHUKOV / NON STOP PRODUCTION

Nelyubov eli Loveless kertoo hukatusta sukupolvesta.

muiden muassa Dardennen elokuvaveljekset Belgiasta.

"Rakastan heidän elokuviaan todella paljon", Zvjagintsev sanoo ja hakkaa nyrkillä sydämen kohtaa rintakehästään.

VENÄLÄISTÄ nykyelokuvaa ei Suomessa juuri esitellä, mutta Zvjagintsev on poikkeus. Hänen tuotantoaan on esitelty Suomessa laajasti aina vuoden 2003 *Isän paluu* -elokuvasta lähtien. Se selittyy laadulla: Zvjagintsev poikkeaa venäläisen elokuvan valtavirrasta. Hän ei suosi helppoa komediaa tai isänmaallista paatosta.

Zvjagintsev tunnetaan tarkasta ilmaisustaan. Toisinaan häntä on verrattu Ingmar Bergmaniin ja Andrei Tarkovskiin. Suomalaisittain on kiinnostavaa, että Zvjagintsevillä on aiemmin ollut elokuvissaan myös Suomi-viitteitä. Vuoden 2007 *Karkotus*-elokuvassa vilahdelti suomalaisia rekisterikilpiä ja suomalaisia markkaseteleitä.

Uutuuselokuva *Nelyubovissa* etsitään kadonnutta lasta viranomaisten ja vapaaehtoisten voimin. Avainkohtauksessa kadonnutta poikaa haetaan myös lapsen isoäidin luota. Kohtaus laajenee vertauskuvaksi äiti-Venäjä-moraalisesta rappiosta ja sukupuolien välisen yhteyden katkeamisesta. Tekijöiden mu-

kaan tärkeä kohtaus kuvattiin 18 kertaa.

Maan alennustilaa kuvaa myös entinen kulttuuripalatsi ja elokuvateatteri, jonka tekijät löysivät kuvauspaikaksi. Hylätyssä talossa oli vielä merkkejä hääjuhlista, joita rakennuksessa oli vietetty kymmenen vuotta sitten. Elokuvassa talosta tulee symboli loistavalle tulevaisuudelle jota ei koskaan tullutkaan.

VENÄJÄN valtion tilaa kuvataan elokuvassa myös toistuvien mediapätkien kautta. Tv-kuviissa puhutaan muun muassa Ukrainan sodasta. Elokuvaa varten Zvjagintsev joutui tutustumaan Venäjän valtiollisen television tarjontaan.

"Voin rehellisesti sanoa, etten muista koska olisin viimeksi avannut television. Poikani on seitsenvuotias, ja vuosi ennen hänen syntymäänsä me käytännössä luovuimme televisiosta. Elokuvan lopussa nähdään kuitenkin tv-uutisia. Kun katsoin niitä ja näin ruudussa tv-juontaja Dimitri Kiseljovin, ajattelin, että miten epämiellyttävää."

"Kuin hypnoosia."

► **Loveless-elokuva Rakkautta & anarkiaa** -juhilla tiistaina 19. syyskuuta Savoy-teatterissa klo 21. Laajempi elokuvateatterilevitys keväällä 2018.

Handmaid's Tale -daamasarjassa näytellyt Elisabeth Moss palkittiin

The Handmaid's Tale paras tv-draamasarja

Gaalassa lavalle asteli myös Valkoisen talon entinen tiedottaja.

HS-AFP

POLITIikka sai paljon näkyvyyttä tänä vuonna Emmy-gaalassa varhain maanantaiaamuna Suomen aikaa. Los Angelesissa Yhdysvalloissa palkitaan vuosittain televisioalan parhaat tekijät.

Lavalle asteli esimerkiksi Valkoisen talon entinen tiedottaja Sean Spicer, joka arvioi gaalayleisön määrää. Näyttelijä Alec Baldwin palkittiin parhaasta miessivuosaan komediasarjassa. Voitto tuli Baldwinin imitoitiroolista Donald Trumpina ohjelmassa *Saturday Night Live*.

"Luulen, että minun pitäisi sanoa 'viimeinkin herra presi-

dentti, tässä on Emmy-palkintonne'", Baldwin sanoi kiitospuheessaan viitaten siihen, että Trumpia ei ikinä palkittu *Diili*-tosi-tv-sarjastaan.

Parhaan draamasarjan Emmy-myn voitti *The Handmaid's Tale* dystopia lähitulevaisuuden Yhdysvalloista, ja parhaaksi komediaksi valittiin *Veep*-sarja, nyt jo kolmannen kerran peräjälkeen.

RUOTSALAINEN Alexander Skarsgård pokkasi parhaan miessivuosan palkinnon miessarjoissa. Skarsgård näytteli vaimoaan hakkaavaa Perry Wrightia HBO-sarjassa *Big Little Lies*.

Lena Waithe teki historiaa voittamalla ensimmäisenä muun tana naisena palkinnon komediakäsikirjoituksestaan. Waithe oli kirjoittamassa *Masters of None* -komediasarjan jakso *Thanksgiving* yhdessä sarjan luojaan ja tähden Aziz Ansarin kanssa.

Lyhyesti

Syyssonaattia hehkutetaan maailmalla

RUOTSALAISET Expressen- ja Dagens Nyheter -sanomalehdet sekä britannialainen Financial Times kehuvat arvioissaan Suomen kansallisoopperassa esitettävää uutta *Syyssonaatio*-oopperaa.

Expressen-lehden kriitikko Lars Sjöberg kiittää säveltäjä Sebastian Fagerlundia ja librettisti Gunilla Hemmingiä sekä teoksen solisteja, kuten Anne Sofie von Otteria. Hän myös vertaa uutuusoopperaa Ingmar Bergmanin *Syyssonaatio*-elo-

Anne Sofie von Otter